

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р ЕЛЕНА МЛАДЕНОВА ШИПКОВЕНСКА, ДМ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА “ ОТЛАГАНЕ НА РОДИТЕЛСТВОТО – РОЛЯ НА АКУШЕРКАТА ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПРИЧИНИТЕ» ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНО-ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР” ПО НАУЧНАТА СПЕЦИАЛНОСТ „УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВНИТЕ ГРИЖИ “

АВТОР: ТЕОДОРА ЙОРДАНОВА ТОДОРОВА

РЪКОВОДИТЕЛ: ДОЦ. ТЕОДОРА ЕВТИМОВА, Д.ОЗ.

Общо представяне на процедурата

Със заповед Р-109-125 от 16.02.2023 г. на Ректора на МУ – Варна съм определена като външен член на научното жури за защита на дисертационен труд на тема “*Отлагане на родителството – роля на акушерката за преодоляване на причините* “ за придобиване на научната степен „Доктор ” в област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт ; Професионално направление: 7.4. Обществено здраве; Научна специалност „Управление на здравните грижи“.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от разширен катедрен съвет на Катедра „Здравни грижи“ към Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“, гр. Варна.

Кандидатката е представила всички необходими документи за конкурса, предвидени в Закона за развитие на академичния състав и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ-Варна.

Кариерно развитие

Ас. Теодора Йорданова Тодорова е родена през 1985 г.

През 2009 г. завършва висше образование, специалност " Акушерка" в Медицински университет - Пловдив и започва работа по специалността в МБАЛ "Здраве", гр. Велинград.

От 2015г. до 2017г. продължава да работи като акушерка в МЦ " Развитие" в същия град.

След проведен конкурс през 2018г. е избрана за "Асистент", специалност "Акушерка" в Катедра "Здравни грижи", Медицински университет "Проф. д-р П.Стоянов" - Варна, филиал Шумен, където работи и до сега.

Защитила е магистратура по „ Управление на здравните грижи“ през 2015 г. във ФОЗ, МУ- Пловдив.

Ас. Тодорова има призната специалност по „ Обществено здравеопазване" /2022 г./ от МУ- Варна.

От 2020 г. е докторант на самостоятелна подготовка в Катедра “Здравни грижи “ , Медицински Университет – Варна, филиал Шумен.

Член е на Българската асоциация на специалистите по здравни грижи, Българската асоциация по обществено здраве и ЕУРНА.

Ползва руски език.

ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд съдържа 182 страници и е структуриран в пет глави. Включва 50 фигури, 12 таблици и 6 приложения. Приложените таблици, фигури и илюстративен материал са в подходящ брой, добре графично оформени и допринасят за по-голяма яснота на представената информация.

Актуалността на представеният труд е свързана с две тревожни тенденции наблюдавани у нас : *застаряване на населението и съществуващ реален риск*, бракът в наши дни да бъде обезличен, а основната му функция да бъде изместена от центъра на своята същност. Известно е, че брачната структура влияе силно върху естественото възпроизводство на населението и за това заместването на традиционното семейство от съвместно съжителство без брак, с кратка продължителност и отложено родителство буди тревога сред много изследователи.

Смятам, че трудът на асистент Тодорова е навременен и практически насочен, тъй като той е опит на база собствено емпирично проучване и доказателства, да се изведат препоръки за конкретни практически интервенции за преодоляване на отложеното родителство.

Въведение

Синтезирано са набелязани основните аспекти, които се разглеждат в дисертационния труд с акцент върху причините за отлагане на родителството в Р.България през последните десетилетия.

Литературният обзор е основан на 209 литературни източника, от които 108

са на кирилица, 79 на латиница и 22 интернет източника. В обзорът се обсъжда значението на семейната структура в периода след Освобождението до началото на прехода в Р.България, анализират се културните и религиозни схващания относно брака сред етническите групи у нас, посочват се основните фактори способстващи за отлагане на родителството в икономически развитите страни и у нас, обсъждат се последствията възникнали от отлагането на родителството и се анализират компетенциите на акушерката при планиране на бременост.

Състоянието на проблема е поднесено ясно и добре структурирано, а научната литература е интерпретирана аналитично. Библиографията е подбрана рационално и е спомогнала за анализа на проблема от различни научни аспекти.

Обзорът е свързан конкретно с разглежданата тема и е съобразен с критериите и пропозициите за изготвяне на научни трудове.

Цел, задачи и методични подходи

Целта е ясно формулирана. Във връзка с нея са набелязани за решаване 7 логично произтичащи задачи.

Описани са основните постановки на изследователските параметри, заложи са три научни хипотези, представен е инструментариума на проучването. За събиране на първичната информация е използван социологически метод / анкетен и дълбочинно интервю/, чрез които е събрана емпирична информация по точно определен кръг от въпроси, предмет на изследване и от точно определени лица, предварително строго фиксирани с помощта на научно обосновани подходи.

Организацията на собственото проучване е описана много подробно. Охванати са общо 405 души, разпределени в пет групи:

Първа група – пациентки, хоспитализирани в отделение „Патологична бременност и Родилно отделение“ на 6 болнични лечебни заведения.

Втора група – пациенти (жени/мъже), хоспитализирани в централните по репродуктивна медицина в 5 лечебни заведения.

Трета група – 20 експерти (лекари акушер-гинеколози, ембриолози и старши акушерки/медицински сестри). Чрез метода на дълбочинно интервю е установено тяхното становище, относно отлагане на родителството при мъже и жени във фертилна възраст и пътят за преодоляване на причините чрез дейността на акушерката.

Четвърта група – редови акушерки/ медицински сестри, работещи в централните по репродуктивна медицина от 5 града в страната.

Пета група – студентки-майки, от специалностите „Медицинска сестра“ и

„Акушерка“ (от I, II, III и IV курс), обучаващи се във филиалите на Медицински университет-Варна – Шумен, Велико Търново и Сливен.

Проучването е проведено в пет етапа. Използвани са 6 вида авторски въпросници.

Отличителна характеристика на дисертационния труд е богатият набор от източници на информация и подходящи методи за събиране и обработка на данните. Дизайнът на проучване доказва, че авторката владее добре съвременните изследователски подходи.

Обсъждане на емпиричните проучвания

Анализът на резултатите следва логиката на планираното изследване, според поставените цел и задачи и представя последователността на описаните етапи. За всяка група респонденти е представена социално-демографска характеристика.

Резултатите дават основание да се направи обобщен извод, че факторите, предполагащи отлагане на родителството при жените и мъжете във фертилна възраст могат да бъдат систематизирани *в две основни групи*:

- *клинични* при жените: запушени маточни тръби, хормонални нарушения, нарушения в овулацията, ендометриоза и др. при мъжете - водеща е патологичната сперматогенеза.

- *социално – икономически* (липса на подходящ партньор, липса на достатъчно финансови средства, кариерното развитие и продължаващо образование).

Приносен характер в този раздел има оценката на *зависимостта*: кариера - високи доходи - късно родителство.

Интересни са резултатите от изследването доказващи, че недостатъчните знания на жената по отношение репродуктивните възможности в отделните възрастови групи са причина за преминаване на биологичната граница за създаване на първо дете. Този резултат има важно практическо значение в подкрепа на въвеждането на програма за планиране на бременността.

При формиране на оценката на респондентите за качеството на получената акушерска помощ винаги трябва да се имат предвид различните гледни точки на участниците в проучването, които имат различно място в здравната система и различни очаквания от здравеопазването в зависимост от пола, възрастта, образованието, вида и продължителността на здравния проблем. Независимо, че пациентите оценяват „високо“ компетенциите на акушерката да работи за преодоляване на причините за отлагане на родителство, заслужава внимание факта, че не са малко анкетираните работещи

акушерки/медицински сестри (40%), които са на мнение, че доверието към акушерката е слабо и тя не би могла да влияе върху репродуктивната култура на жените.

Категоричното становище на експертите за „**необходимостта от повишаване знанията на акушерките в посока на репродуктивното здраве**“ е много ценен извод от дълбочинното интервю.

Заслужават внимание разработените от авторката информационни брошури, свързани със здравното възпитание на ученици от 11- 14 години и Наръчника за двойки с репродуктивни проблеми.

Задълбочено и изчерпателно е представена теоретичната база по въпросите на ролята на акушерката в различните нива на профилактика на репродуктивното здраве за преодоляване на причините за отлагане на родителството. Разработен е иновативен модел за предоставяне на автономни акушерски грижи чрез обучителна и консултативна дейност в специално изграден Акушерски център за подкрепа на бъдещи родители.

Направените **изводи** съответстват на получените резултати.

Формулирани са **препоръки** за здравнополитически решения на национално ниво - към Министерството на образованието и науката, към Медицинските университети и Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи и към Националната здравноосигурителна каса, с цел разработване на усъвършенствана система за по-високо ниво на профилактика на репродуктивното здраве.

Приноси на дисертационния труд:

Приносите на дисертационния труд са в няколко насоки - в областта на акушерската практика, здравния мениджмънт и в областта на превантивната медицина. Част от приносите са посочени в коментара, но други бих искала да изтъкна сега.

- Получените резултати от социологичните проучвания реалистично описват състоянието на изследвания проблем, при налична добра информираност на докторанта в разглежданата тематична област.
- Представено е собствено критично виждане за факторите, допринасящи за отлагане на родителството при жени и мъже във фертилна възраст и са посочени възможности за преодоляването им.
- Проучени са готовността, нагласите и мотивацията на акушерките за осъществяване на автономна акушерска дейност.

- Моделът за предоставяне на автономни акушерски грижи чрез обучителна и консултативна дейност в «Акушерски център за подкрепа на бъдещи родители» има методологичен и научно-приложен принос, тъй като той служи за обосноваване както на родителското поведение, така и на здравно-икономическите програми в областта на репродуктивното здраве.

Представеният труд е изграден върху собствени проучвания и за това приносите биха могли да се оценят като *обогаляване на съществуващи научни знания, получаване на нови знания, с възможност за приложение в практиката.*

Авторефератът към дисертационния труд отразява правилно структурата на дисертационния труд и съдържа в себе си най-съществените резултати и изводи от проучването.

Резултатите от проучванията са публикувани в три издания. Докторантката е първи автор във всички разработки, което потвърждава личното ѝ участие при разработване на труда.

Лични впечатления Нямам лични впечатления от Ас. Теодора Тодорова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Трудът отговаря на изискванията на качествените и количествени критерии за развитие на академичния състав, посочени в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ- Варна.

Ас. Теодора Тодорова е разработила дисертационен труд в актуална област. Наличието на дефицити в здравната ни информация, правят нейния труд навременен и отварящ пътя за бъдещи научни проучвания. Той е опит на базата на собствено емпирично проучване и доказателства, да се изведат препоръки за конкретни практически интервенции за предотвратяване отлагане на родителството и намаляване на рисковете за репродуктивното здраве. За това ще гласувам положително и препоръчвам на членовете на Научното жури да гласуват също с положителен вот за получаване на образователна и научна степен „доктор” на ас. Теодора Йорданова Тодорова, по научната специалност „Управление на здравните грижи“ .

София, 08.04.2023 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/Проф.д-р Е.Шипковенска, дм/